

LHÁŘ A KRÁVA

MILAN TESAŘ

motto

Lhář a kráva

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.motto.cz

www.albatrosmedia.cz

motto

Milan Tesař

Lhář a kráva – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Mým blízkým

LHÁŘ A KRÁVA

MILAN TESAŘ

motto

© Milan Tesař, 2024
Cover illustration © Filip Hřiba, 2024

ISBN tištěné verze 978-80-267-2645-6
ISBN e-knihy 978-80-267-2650-0 (1. zveřejnění, 2024) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-267-2651-7 (1. zveřejnění, 2024) (mobi)
ISBN e-knihy 978-80-267-2647-0 (1. zveřejnění, 2024) (ePDF)

PROLOG

Je čtvrtek, něco před čtvrtou hodinou odpoledne. Z kavárny vycházejí do slunce tři muži. Vypadá to, že se dobře znají. Strnou v důvěrném gestu, kuřák se nakloní do bezvětří vytvořeného z dlaní, překryje ruce muže se zápalkou těmi svými a lačným vdechnutím rozsvítí cigaretu jako semafor. Narovná se a mírným úklonem poděkuje.

Jeden z mužů je oblečen do tesilového obleku, ten druhý má svetr a zjevně se v něm necítí dobře – jako by šlo o divadelní kostým. Ale ten třetí, ten, co si právě připálil, to je nefalšovaný playboy – kolem krku hedvábný šátek, písková semišová bunda, džíny do zvonu, italské mokasíny.

Playboy po chvíli hovoru odhodí cigaretu a zašlápne nedopalek. Muž v obleku mu položí ruku na

rameno. Zřejmě aby ho zadržel, protože Playboy viditelně spěchá.

„Chlapi, já už vážně musím. Dostanu pokutu.“

„Vždyť o nic nejde, člověče,“ naléhá Falešný svetr.
„Prostě jenom řekněte, jestli je to pravda.“

Playboy se rozpačitě pousměje, přehnaně bezstarostným mávnutím ruky chce naznačit, že není o čem mluvit. Jenomže Tesil se zatváří vyděšeně. „Počkejte, to mi nedělejte, žena mi nedá večeři.“

Playboye tlačí čas, a tak to nakonec vzdá. „Ale no jo, tak jo – mají románek. Chlapi, já už vážně musím.“

Tesil ho znovu klepne přes rameno.

„Plivu na vás pro štěstí.“

„To se dělá jenom před premiérou,“ brání se Playboy.“

Tesil jako by ho neslyšel. „Tak tfuj tfuj.“

Tesil s Falešným svetrem společně hledí za rychle se vzdalujícím hercem a slunce jim svítí do očí. Mžourají do něj a vypadají šťastně jako malí kluci. Je první jarní den roku 1985.

OSLAVA

Jakkoli to zní nepravděpodobně, až smrt dala příběhu Martina Valtra smysl. Teprve pak mělo význam začít ho vyprávět.

Onen sled událostí roku 2010 směřujících k tragédii odstartoval mnohem dřív, než byl zveřejněn seznam stovek lidí, jimž během velké společenské euforie na počátku devadesátých let minulého století začaly splývat dny a noci. Úplně stejně jako na té staré, omšelé fotografii, na níž horizont neexistuje, jelikož mořská hladina se slila s nebem.

Ti dva sedí na pláži zády k fotografovi. Dospělý muž, z jehož vzpřímeného posedu číší autorita, a sedmiletá holčička, co ani na strnulé momentce nezastaví pusou. Ve hře je ten ostrov před nimi, v dálce, částečně skrytý v mlžném oparu. Je daleko i blízko

a je znepokojivý tím, že na něm z neznámého zdroje vychází ostrá záře.

„Proč ten ostrov svítí, tati?“

„Možná tam maj trpaslíci elektrárnu.“

„Já tam chci!“

„Seš moc malá. I kdybys tam doplávala, nezbyde ti síla se vrátit. Kromě toho, já musím balit.“

„O čem je ten film, tati?“

„O válce.“

„O jaký válce?“

Muž neodpovídá.

„A kdy se vrátíš?“

„Brzo.“

„Nelžeš?“

„Já ti někdy lhal?“

Na snímku je jasně vidět, jak se holčička instinktivně naklání k otci, za okamžik by se nejspíš dotkla jeho vyhrátého těla. Jenomže k tomu už nedojde. Otec vstane, oblékne se, nastoupí do auta a odjede. Vráti se za sedm měsíců, což je pro dětský rozum nepředstavitelně dlouhá doba. Nebýt fotografie, vzpomínka na tu zvláštní záři z ostrova Goirot, na vzácně společný zájem otce a dcery by se propadla do nenávratna.

Přitom ta půvabná kompozice vznikla náhodou, spíš omylem. Kdyby se holčička z fotografie ohlédla, spatřila by maminku v bílém koupacím plášti protkaném zlatem a s fotoaparátem v ruce. A to je na dětství hezké! Svým čistým pohledem by neviděla nedopitou lahev vína na prahu dřevěné chatky ani to, že zlato není zlato, ale ve froté látce zažraný písek, do něhož žena na vratkých nohou co chvíli padá.

Sabina se po mansardě pohybovala nejistě, ostatně jako každý, kdo se vrátí na místo, kde strávil podstatný kus života, a není si jistý, co z něj zbylo. Po odchodu z domova bydlela několik let sama po podnájemch anebo u chlapů, s nimiž právě chodila a kteří se ji marně pokoušeli změnit.

Věra měla dost času přestavět pokoj k obrazu svému, avšak stará odřená skříň, středobod divokého dospívání, pořád stála na svém místě. Sabina se zavrzáním, které zahrálo obvyklou melodii, otevřela obě křídla dveří. Zevnitř byly dosud opatřené divokými nápisy, jejichž smysl po těch letech unikal i jí samé. Pohlédla do polic, kde to vypadalo jako v útrobach vyvrženého zvířete. Věrou ze zahrady dobývané jablkové kompoty a rybízové zavařeniny se krčily uprostřed šílené kompozice z nastříkaných skvrn, souvisle pokrývajících oprýskané dřevěné stěny. V nejhořejším fochu našla spreje všech možných odstínů. Stály v řadě jako vojáci, připraveni vrátit se do akce. Do železničních tunelů, do depa metra a na další zdánlivě nedostupná místa, kam chodila s kumpány sprovodit ze světa šedí i za cenu mikiny propocené strachem.

Ota se postavil za Sabinu a nevěřícně hleděl na tu barevnou změť pečetěnou dobře patnáct let starými otisky prstů. Evidentně zahlédl kus něčeho, co ze Sabininy neznal.

„Tys musela bejt hodně nebezpečná.“

Sabina sáhla pro jeden ze sprejů a zmáčkla trysku. Až na slabé zasyčení z nádobky nevyšlo nic.

„Je to dávno,“ řekla a vrátila sprej do skříně. Došla ke stolu a pomalu, téměř neochotně začala přetahovat voskovaný papír přes sklo zarámované fotografie. Ve skutečnosti se bála zklamání. Toužila vidět otce zaskočeného dávnou vzpomínkou, ale měla strach, že je to pouze její zbožné přání. A jiný smysl dárek neměl.

„Pěkný. Kdo to fotil?“ zeptal se Ota těsně předtím, než obraz zmizel pod papírem.

„Máma. Je to unikát. Jediná fotka, na který mu není vidět do ksichtu.“

Zezdola uslyšela ženský hlas. Věra volala o pomoc se zdobením dortu. Její dikce byla úplně stejná, jako když ji volávala k večeři. Byl to paradox, poslední tryskou v ruce kdysi tolik vzpurné holky se stane ta od šlehačkové lahve. Spěšně převázala balíček provázkem, vyšla z pokoje a začala sestupovat po schodišti do široké chodby. Ten dávný pocit sevřeného žaludku se ozval úplně samozřejmě.

Chodbu lemovaly velkoformátové fotografie Martina Valtra v jeho rolích, a jak k nim Sabina klesala, znovu ji uhodila do očí fotografova pošetilá snaha zachytit atmosféru něčeho tak živého, jako je divadelní představení. Život se vytratil někde cestou do temné komory, zbyla jenom patetická gesta herce a strnulé grimasy, vyjadřující velikost, malost, smích, pláč, hněv. Slovo „mauzoleum“ napadlo Sabinu skoro pokaždé, když sestupovala po schodech k rodinným obědům a večeřím. I tentokrát zafungovalo stejně jako tenisák vražený do krku. Bylo neslučitelné s chutí k jídlu.

Dva chechtající se hosté hlučně vrazili do chodby a se skleničkou v ruce pokračovali v přiopilé diskusi

k francouzskému oknu vedoucímu na zahradu. Otevřenými dveřmi získala Sabina výhled na pěšinu k zahradní brance, na níž zvenčí visela masivní plechová poštovní schránka. Muselo jí být patnáct, šestnáct, když o prázdninách úpěnlivě čekala na dopis od kluka, co slíbil, že jí z brigády bude psát opravdové dopisy. Ráno co ráno nedočkavě otevírala schránku, z níž se jako vodopád pokaždé vyřinuly na zem desítky psaní od diváček televizního seriálu *Tísňové volání*, v němž hrál otec hlavní roli. Sabina mezi dopisy hledala ten svůj. Nikdy ho nenašla, a tak jediné, po čem celou dobu toužila, bylo hodit všechny ty obálky do ohně.

• • •

Přirozeným centrem oslavy byl popraskaný betonový bazén. Obklopen řadou jabloní a triem vzrostlých borovic, vévodil jedolité, uzavřené dekoraci, která jako kdyby se tu ve své příjemné omšelosti kdysi vztyčila v jedinou požehnanou chvíli.

Když Martin před mnoha lety poprvé prošel prázdným domem až do jídelny a potom otevřeným francouzským oknem na zahradu, byla to ta chvíle, kdy se definitivně rozhodl, že tu neprakticky velikou, procovskou vilu koupí. Velmi příznivá cena, ušitá přes známost na míru „panu Herci“ ochotným úředníkem na OPBH, vlastně ani nehrála roli.

Po třech schodech sestoupil do scénérie v mnoha odstínech zelené. Stáří stromů – borovic, kaštanů a dubů – dávalo tušit příběhy lidí, jimž během let poskytl útočiště. Sundal si boty, bos se procházel trávou

a s pohledem upřeným na habrové keře tvořící živý plot, díky nimž nic nenasvědčovalo tomu, že za nimi pulzuje ulice běžným městským provozem, přesvědčil sám sebe, že tady prožije nejhezčí chvíle svého života. A tak když se spustil po schůdcích do vypuštěného bazénu a na jeho dně si zapálil cigaretu, s úlevou zvedl hlavu a řekl siluetě, která se rýsovala proti nebi: „Věro, tady jsme doma!“

•••

Blížil se podzim a k večeru začínalo být chladno. V drobných vlnách sevřených betonovým obdélníkem se odráželo světlo z řady rozsvícených lampionů, táhnoucích se nad hlavami postávajících hostů od domu až k větvím stromů. Bazén jako by tušil, že vzhledem k roční době bude brzy vypuštěn a na čas ztratí svůj smysl, snažil se vypadat neodolatelně. Nebylo mu to nic platné, šel od něj chlad a většina hostů se posunula blíž k rozsvícenému francouzskému oknu, z něhož právě vyšla Věra s dortem, v patách se Sabinou, vyzbrojenou dlouhým nožem.

Ozval se potlesk a poněkud přepjaté, patetické výkřiky, tak typické pro sleziny lidí od kumštu, co se z každé společné chvíle snaží udělat nezapomenutelný zážitek. A vskutku, prakticky nikdo jiný tu nebyl. Téměř kompletní herecká šatna první scény, vedení divadla, lidé od filmu a z televize, pár spřízněných novinářů, rodina. Všichni se znali. Šlo o mix tvrdého jádra věrných obdivovatelů a hrstky přátel. Společné měli to, že je oslavenec pouštěl za masku poněkud odtažitého

člověka, který budil respekt, aniž musel zvyšovat hlas. Stačilo gesto ruky, aby se společnost rozestoupila a udělala oběma ženám místo.

Martinově autoritě odpovídal jeho zevnějšek. Pravidelným plaváním si i na prahu sedmdesátky udržoval sportovní postavu. Pohyboval se skoro nepřírozeně vzpřímeně, s hlavou v mírném záklonu a vyzývavě vysunutou bradou, jako by chtěl i fyzicky zdůraznit, že bezpečně řídí svůj život, a kdyby ho kdokoli ohrozil, je připraven se bránit. S širokými rameny a velkýma rukama působil pevným, téměř neporazitelným dojmem. V obličejí na sebe strhávaly pozornost velké pomněnkové oči, jejichž veselost podráždělo husté obočí, vyvolávající dojem věčného podmračení. Stačil však nepatrný úsměv, aby mu do tváře vstoupila něžnost, až bezbrannost dítěte, která se ženám tak líbila.

Náladovou hudbu vytaženou reproduktorem z otevřeného okna domu přehlušilo zapraskání větví. Všichni se ohlédli směrem do odlehlého kouta zahrady, odkud se ze šera, od živého plotu, do epicentra zábavy blížil podivný povoz – rozvrzaná kárka naložená objemným předmětem zakrytým bílým plátnem. Jeden muž tlačil, druhý jel jako předvoj na vozíku a kynul blížícímu se davu. Celé to vypadalo jako bizarní alegorický vůz v zemi liliputů.

Bylo obdivuhodné, s jakou lehkostí Petr překonával nerovnosti pečlivě zastřiženého trávníku a kořeny stromů. Zcela zaujat svou rolí volal: „Hle, přichází nesmrtelnost!“ Kdo by ho neznal, musel by ho překvapit mohutný hlas uvězněný v rachitickém těle. Prozrazoval Petrovu hereckou kariéru, již utnula tragédie

během filmového natáčení v Rusku. Přemrštěný patos parodující důstojný ceremoniál vyvolal smích. I proto, že bylo jasné, komu je ušitý na míru.

V okamžiku, kdy bizarní průvod dorazil k domu, se hloučky rozestoupily, aby vytvořily kruh, scénu, na níž zůstal opuštěný oslavenec. Kdosi vylovil trubku, zadul slavnostní fanfáru a Petr škusnutím strhl látku. Objevila se Martinova pozlacená busta. Velikostí a provedením všem vyrazila dech. S nevídanou precizností vybudoval sochař cosi hrozivého, přefouknutého, co se ze všeho nejvíc podobalo ručnímu granátu v nadživotní velikosti. Z toho, co přece jen mohlo připomínat hercovu tvář, číšel prázdň, strnulý ne-život, důvěrně známý ze soch z období kultů všemožných osobností. Nastalo absolutní ticho, pohledy všech se s obavou stočily k Martinovi. Jeho výraz mohl být klidně předzvěstí výbuchu, který všichni tak důvěrně znali.

„Vy kurvy!“ zařval Martin. Načež se rozchechtal. Byl příliš dobrý herec, než aby kdokoli poznal, že je víc šokovaný než potěšený. Prostě se zatvářil jako člověk, jemuž darovali sochu a kterého obratem napadne, že neexistuje místo na téhle zemi, kde by mohla být vystavena. Společnost se uvolnila a se smíchem obestoupila ten obludný výtvar. Ota se odpoutal od Sabiny a začal si bustu ze všech stran fotit. Věra se zachovala jako ingredience udržující v dobrém jídle chuťovou rovnováhu. Jako obvykle, když byl Martin středem pozornosti, ustoupila do pozadí a s úsměvem, že všechno běží podle plánu, začala na stole plném dopitých i nedopitých sklenic vína krájet čokoládový dort se šlehačkovou sedmdesátkou ve svém středu.

Petr sedící na vozíku se vedle sochy, s hlavou v úrovni jejího soklu, prakticky ztrácel, a tak zvedl obě ruce, aby na sebe upoutal pozornost.

„Slyšte báseň!“ zvolal.

Martin se zamračil a přísně poručil: „Postavte se u toho, člověče!“

Nezasvěcenec, neznalý brutálního černého humoru, který mezi sebou letití přátelé rádi praktikovali, by se zarazil, avšak Petr pouze hrdě odvětil: „Nemám nohy, veliteli.“

Načež se zasnul, pohlédl do zešeřelých korun stromů a pateticky spustil:

„Až barde národní,
tvé jméno na Slavíně,
pokryje kámen náhrobní,
až si zahraješ karty s Voskou, Pivcem a Plachtou,
teprv pak se české hraní potáhne černou plachtou,
ale dnes to nesmí zabolet,
neboť ta doba přijde za sto let.
Amen!“

Společnost se zasmála, zatleskala a Martin se sklonil ke kamarádovi, aby ho objal. Věra pozvala všechny na dort a Sabina sebrala odvalu a přiblížila se k tátovi, který nevěřícně hleděl sám sobě do očí a přejížděl dlaní po vlastní sádrové tváři.

„Ty vole, kdo to dělal?“

„Rekvizitáři se na tom vyřádili,“ řekl Petr a škodolibě dodal: „Hele, v sedmdesáti je na reklamace pozdě...“

Martin nemohl odtrhnout zrak od svého obličej a nakonec vydechl zmatečnou otázku, na niž neexistovala odpověď: „Jestli jsem takový...“

V tu chvíli ho chytla za paži Sabina.

„Tati, něco pro tebe mám.“

Martin se k ní otočil a téměř nevěřícně zvolal: „Dcera moje! A nese dárek!“

Sabina mu podala balíček.

„Jenom taková hloupost, spíš vzpomínka.“

Martin jediným pohybem obnažil chatrně zabalenou fotografii a chvíli si ji prohlížel.

Sabina plna očekávání upírala zrak na snímek.

„Lumbrak. Pamatuješ?“ dodala skoro úpěnlivě.

Martin se díval před sebe a z jeho výrazu nebylo jasné, zda hledí na fotku, anebo kamsi skrz ni. Načež se zničehonic prudce otočil a velitelským gestem ukázal na Jáchyma, který stál u bazénu, a pak na vodní hladinu, po níž jako loďky plulo několik spadáných listů.

„Jášo, vyber ten bazén.“

Syn věděl, co má dělat. Vzal bidlo se sítkou opřené o stěnu kůlny a naučeným pohybem listů vylovil. Aniž si toho všiml, skopl do vody malou stříbrnou lžičku, která ležela na zemi na kraji bazénu.

Sabina hleděla na otce a čekala, zda se pohledem vrátí k fotografii. Neudělal to. Obstoupili ho další gratulanti.

Na vodu nekontrolovaně dosedly další suché lístky. Sice teprve končil srpen, ale podzim už se hlásil o slovo.

Večer pokročil. Na porcelánovém táce se krčily poslední dva kousky dortu, naopak přibývalo prázdných lahví vína. Někdo začal zpívat.

Jediný, kdo uprostřed stále bujařejší atmosféry večera působil až exoticky střízlivě, byl Ota. Právě cosi naléhavě vykládal řediteli divadla a jeho ženě, soustředěně si každou chvíli posunul obroučky brýlí a divoce u toho gestikuloval. Sabina ho pozorovala zdálky. Věděla, že se těm zabeďněncům snaží vysvětlit klíč k inscenaci, kterou by chtěl dělat na první scéně. Byla na něj hrdá. Obdivovala na něm dravou sebejistotu, s jakou si šel za svým.

Záviděla mu. Dobře si pamatovala, jak ze svého pokoje, za dveřmi s nápisem *No Way*, ráda pozorovala listí na zahradě točící se ve vzdušném víru. Fascinovala ji neviditelná síla, která listy udržela ve formaci. Sama tuhle soustředěnost neměla. Myšlenky jí nekoordinovaně skákaly do hlavy a zase z ní vypadávaly. Byla spontánní, ale taky roztěkaná a máloco doťahla do konce.

Na herecké konzervatoři na sebe okamžitě strhla pozornost výbušností a výrazným projevem, jenomže pak jedné noci s partou přepadla nádraží. Když pozorovala koordinované mistrovství sprejerů, naprosto jí učarovala jejich spontaneita a okamžitý efekt, vedle něhož jí týdny zkoušení jednoho divadelního obrazu náhle připadaly těžkopádné a pomalé, jako když vlak vjíždí do nádraží. Tak vždycky komentoval filmy s rozvláčenou expozicí její otec.

Nastal nekonečný mejdan na pozadí policejních sírén. Z temné a nebezpečné řeky vyplavala až ve výslechové místnosti, kde si ji musel vyzvednout táta. Celé to přikryl svou provařenou tváří, protože nikdo přece nezavře dceru seriálového doktora Kaliny.

Veliký křik a hádka po Sabině stekly jako po skle, ale když pak v koupelně nekonečné minuty ředidlem drhla barvu z celých paží, došlo i jí, že tohle temné období plné devastačních nástrah je nejvyšší čas ukončit. V kůlně po něm zbylo staré lano, po němž Sabina v noci šplhávala do svého pokoje, a několik obrazů, o nichž ti, co je viděli, řekli, že jsou zajímavé. Ne tak otec. Když je našel ukryté za fošnami, spálil je. Byla to rodičovská pomsta za to, že sešla z naplánované cesty. Školu sice na sílu dodělala, ale dvouleté divadelní angažmá mimo Prahu ji přesvědčilo, že tohle opravdu není její svět. Otec jí to nikdy neodpustil.

Sabina se po něm ohlédla. V hloučku věrných, opřený o svou vlastní hlavu, opilecky kohokoli právě vyzýval na plavecký závod, a na důkaz, že to myslí vážně, si začal sundávat košili. A protože věděla, co bude následovat, vydala se nenápadně na ústup. Pozdě. Nikdo neměl zájem, a tak teatrálně ukázal na ni.

„Vyzývám svou dceru na závod na deset bazénů!“ zakřičel.

Všichni se k ní otočili. Věděla, že to dělá proto, že se v tu chvíli cítí nepřemožitelný. Gestem naznačila, že v žádném případě, ale táta diskusi nepřipustil.

„Neexistuje! Dneska nemáš šanci,“ hulákal.

Sabina došla až k němu a zasyčela: „Tati, prosím tě... já tu nemám plavky. Nech toho.“

„Plavky nepotřebuješ!“ křičel a jediným pohybem ze sebe skopl kraťasy, pod nimiž měl už jenom trenýrky. Chór obdivně zašuměl, když Martin na kraji bazénu pro obveselení předvedl několik kulturistických postojů.

Hosté obstoupili obvod bazénu v předtuše velkého závodu a dívka zahnaná do kouta si položila otázku, zda ji chce otec z nějakého důvodu ponížít, anebo je opravdu tak opilý, že si vážně myslí, že by dnes mohl zvítězit i v disciplíně, v níž se mu to ještě nikdy nepodařilo. Pokaždé ho nechala daleko za sebou.

Bezmocně si vyměnila pohled s Věrou, která sklízela ze stolu. Se dvěma prázdnými lahvemi v ruce čekala v pozici záchranáře, jestli to myslí vážně. Sabina se zahleděla do stříbrně opalizující hladiny ve světle lampionů a uvědomila si, na jak vřelém, hezkém a útulném místě se její divoká puberta odehrávala a jak moc to muselo bolet její dobrou macechu, snažící se za všech okolností o rodinnou harmonii.

Byla si jistá, že otci nevyhoví, a bylo jí jasné, že pokud se něco nestane, schyluje se k trapasu před publikem. Jenže ono se STALO...

Ve větvích obřího kaštanu, jehož větve přepadaly přes plot do ulice, se cosi zablesklo a nebyla to předzvěst blížící se bouřky. Otec, jenž se za ostrým světlem prudce ohlédl, zjevně zkušeně rozeznal jeho zdroj. Tak, jak byl, jen v trenkách, se rozeběhl k rozložitému stromu.

„Ještě chvíli tam počkej, ty zmrde!“ zakřičel vzhůru do temné koruny stromu. „Jdu si pro kvér a pak tě sundám.“

Vběhl do domu. V tu chvíli v útrobách stromu zapraskala větev a cosi těžkého žuchlo za plot do ulice. Jáchym se rozeběhl dovnitř za otcem, Sabina ho následovala. Vlastně ani nevěděla proč. Jestli proto, aby odvrátila hrozící konflikt, anebo aby se účastnila rodného lynče.

Když proběhla domem směrem k venkovní brance, zastihla tátu se synem, jak udýchaně hledí za spěšně odjíždějícím vozem.

„Kretén,“ vydechla reflexivně Sabina.

Jáchym se k ní vyjeveně otočil.

„Ty víš, kdo to byl?“

Sabina by musela přisvědčit, a tak raději neřekla nic. Pevnost byla uhájena, všichni tři se vrátili na zahradu. Až vypadnou poslední hosté, život se vrátí do vyjetých kolejí. Jenom ta stříbrná lžička, která spadla z talířku Věřiny kamarádky Ireny, právě když komusi vyprávěla, jak těžce shání do nového filmu dvojici liliputů – ano, ta stříbrná lžička, kterou o něco později Jáchym, aniž to tušil, skopl do vody, zůstane nikým nespátřena na dně bazénu.

DIVADLO

Martin prošel služebním vchodem a samozřejmě kývl na vrátného Všelichu. A ten, jako by chtěl dostát pověsti toho domu, sáhl popaměti do velké tabule, která visela za ním. Na zelené plsti, jejíž hnilobný puch plnil celou místnost, visely desítky klíčů, každý opatřený koženým oválkem s číslem. Interiér vrátnice byl opravdu dobrým příspěvkem do diskuse, zda je Národní divadlo živý organismus.

Už samotný název *první scéna* obsahoval deklaraci, automatický předpoklad výjimečnosti, k níž se ovšem divadlo během své existence prokopalo pouze v několika hvězdných hodinách. Dějiny Národního divadla byly dějinami národa a naopak, šlo o absolutní symbiózu. Divadlo mělo pojmut historii země, jež měla charakter divadla. I ona byla plná bájí, smyšlenek,

polopравd, mýtů a přání vydávaných za nezvratná historická fakta. Navíc atmosféra ve Zlaté kapliče vždy zdatně kopírovala čecháckovství ulice. Když hvězdě souboru Anně Sedláčkové skončila smlouva a ona si pro další angažmá vybrala pražské německé divadlo, jednoduše proto, že v Praze žádné jiné s evropskou ambicí nebylo, milovanou hvězdu její bývalí ctitelé obvinili ze zrady a bezmála lynčovali. Pokud měla být první scéna definicí vlastenectví, pak ta definice obsahovala i malost, závist a provinčnost, v podstatě neslučitelnou s ambicí dělat velké umění. Všechny skvělé inscenace vznikly navzdory vedení divadla, navzdory tomu obrovskému, neohrabanému kolosu, který, kdyby byl stroj a vydával hluk, zanikl by v něm jakýkoli hlas v okruhu několika bloků.

Co je fascinující, divadlo si i přes komplikovanou pověst udržovalo zvláštní magnetismus pro herce i režiséry. Další a další adepti umělecké katastrofy po generace vstupovali jeho zlaceným portálem a doufali, že to budou právě oni, kdo Golema polidští a v prostoru připomínajícím obří komín cosi zásadního sdělí.

•••

Nekonečné debaty o povaze své domovské scény, které v zemi cyklicky probíhaly, vnímal Martin s despektem vojáka pevně usazeného v dobyté pevnosti. Sám v šatně občas ironicky zavtipkoval, když Národní divadlo nazval „výzkumným ústavem prošlapaných cest“, avšak – málo platné – nikdy se necítil tak stabilně a jistě, jako když kráčel vzhůru pozlaceným schodištěm.

Pořád musel myslet na tu bustu. Věra navrhla, ať si sochu postaví do pracovny, že pro ni najde místo. Dělal, že neslyší, ale jakmile odešla, odvedl to sádrové monstrum do sklepa a přetáhl přes něj velký zahradní pytel. Dobře věděl, že smích, s nímž recesistický dárek od přátel přijal, byl jedním z jeho nejlepších hereckých výkonů posledních let. Ve skutečnosti ho polila hrůza – v té špatné soše spatřil ztvrdlou tvář svého otce.

Stávalo se mu, že na ulici uviděl postavu, která mu otce připomínala. Pohybem, charakterem chůze. Několikrát dokonce na ulici dotýčného nenápadně předběhl, aby se s úlevou přesvědčil, že to není otec, jakkoli to nebylo možné.

Martinův otec zemřel v Chebu, kde prožil celý svůj život, asi šest set metrů od místa, kde se narodil. Byla to nehybnost jiného typu, než nabízelo divadlo plné živých lidí. Byla to pevná vazba na rodné město, byla to nepotřeba stoupnout si na špičky a rozhlédnout se po okolí. Šlo o agresivní lokální patriotismus, a takový měří svět podle výšky kostelní věže na náměstí. Někde v koutě své duše musel vědět, že to tak není, že svět je zabydlený i jinde, ale celý život napínal všechny síly, aby mu ta myšlenka nezkřížila cestu. Zemřel jako vyčerpaný starý muž.

Po své maličké mapě nutil otec chodit i své děti, což byl nejlepší způsob, jak je ztratit. Po jedné z výchovných lekcí ukončené řemenem zašeptal bratr mladší sestře: „Vypadnu, jakmile to půjde.“ A taky to udělal. Na rozloučenou ho provázelo otcovo proroctví, že se brzy vrátí. Martin si tehdy přísahal, že k tomu nikdy

nedojde, ale osud chtěl jinak. Ve chvíli, kdy po škole dostal umístěnku do chebského divadla, nemohl se zbavit dojmu, že otec disponuje nějakou zvláštní silou, která ho odsud nikdy nepustí. Paradoxně po návratu domů našel dočasné štěstí. V divadle se seznámil s Jitkou. Našli si byt a Martinova žena vítala pomoc tchyně a babičky, které bydlely nedaleko. S otcem se syn vídal pouze o nedělních obědech. Nemluvili spolu, táta se do divadla nepřišel podívat ani jedinkrát. Martin nikdy nezapomněl, jak jednou, když odcházeli od rodičů, našel v kapse kabátu vytrženou stránku kulturní rubriky jednoho deníku. Byla v ní otištěná špatná kritika televizní inscenace, v níž měl Martin malý štěk. Ani nebyl v článku jmenovaný. Pachatel mu byl jasný okamžitě – nesmířený rodič dával razítko na svou kletbu.

Lexa, kolega a letitý spoluhráč, Martinovi jednou vyprávěl, že se se svým tátou moc nemusel. Byl to hospodský rváč, který si nic nenechal líbit. Často tekla krev a Lexa u toho několikrát byl – krčil se v koutě a měl hrozný strach. Když ale otec umřel, vzpomněl si na něj Lexa pokaždé během nočních návratů z představení. Bydlel v problematické čtvrti a jako kdyby do něj v tu chvíli vstoupil jeho duch. Instinktivně se narovnal a sevřel pěsti. Věděl, že kdyby se něco semlelo, v tu chvíli je neporazitelný.

Kdykoli si na svého otce vzpomněl Martin, příkrčil se, aniž si toho všiml.

Kdyby rekvizitáři v dílnách pracovali podle otcovy fotografie, nemohli by být přesnější. Ta podoba mu vyrazila dech, jelikož o ní neměl tušení. Když bustu

spatřil poprvé, vyděšeně se rozhlédl, jako kdyby si toho mohl někdo všimnout. Bylo to pošetilé. Nikdo jiný než on srovnání neměl. Věra jeho otce nikdy neviděla. Mohl to jenom přijmout a doufat, že z fyzické podobnosti nic nevyplývá.

Bylo zvláštní, že ho takové myšlenky přepadly právě na schodišti, jež mu cestou do herecké šatny vždy připomnělo, že otcovo prokletí definitivně zlomil.

Před několika lety byl na post šéfa činohry povolán nesmírně ambiciózní člověk, který chtěl Zlatou kapličkou podle vlastních slov zatřást a probudit ji k životu. Hodlal začít obměnou souboru: výrazně ho omladit, staré bardy zatlačit do pozadí, řadě z nich ukončil smlouvy. To, co se zvenčí jevílo jako poměrně progresivní tah, způsobilo zemětřesení. Po jedné z hlučných schůzí o novém směřování činohry zůstal Martin s ředitelem ve zkušebně sám. A jasně se ho zeptal, jestli se za něj postaví. Ředitel už v tu chvíli věděl, že „ten mladý“ je špatně pro všechny, jakkoli to byl jeho nápad, aby uklidnil věčné kritiky. Byl vynervovaný, protože mu bylo naprosto jasné, že se mu nová akvizice vymkla z rukou. Zavěsil se tehdy za rukáv Martinova saka, jako kdyby chtěl zkusit jeho pevnost.

„Co se týče tebe, hochu, tam jsem si jistý, a víš proč?“

Ředitel se k němu naklonil, jako by mu chtěl svěřit nějaké tajemství, a zašeptal: „Na Valtra se chodí. A to já si vždycky obhájím.“

Když Martin vystoupal do patra, došel chodbou k vysokým dveřím s pozlacenou cedulkou *Ředitel*. Otevřel je, aniž se obtěžoval zaklepáním. Až v obří

kanceláři s výhledem na řeku by ctihodný divák pochopil interní žert narozeninového daru. Po celém obvodu vyjma oken shlížely ze soklu zlaté hlavy otců zakladatelů, zářící v nízkém slunci babího léta. Ředitel nevypadal překvapeně. Vstal, sáhl na stůl, vzal z něj jakýsi papír a podával ho Martinovi.

„Holky to zítra vyvěsí.“

Hercova potlačovaná zvědavost se projevila tím, že se na lejtro ani nepodíval.

„Lear?“

„Ty.“

„Bože můj, to se Lexa posere, čeká na to deset let.“

Předstírané rozhořčení bylo příliš i na herce Martinova formátu. Zvlášť když to řekl tónem karbaníka, který ostatním slavnostně oznamuje, že má čistou kanastu. Ředitele to viditelně pobavilo. Pak si ale na něco vzpomněl a řekl: „Byl tady.“

•••

Sabina Věřino pozvání na oběd pravidelně odmítala. Snadno se mohla vymluvit na službu v redakci anebo na Otu, který ji o víkendu rád bral do restaurací za město, aby si společně vyvětrali hlavu. Tentokrát ale kývla. Jednak svíčková byla macešin majstrštyk, jednak roční období slibovalo, že sluneční světlo bude francouzským oknem dopadat na jídelní stůl přesně tak, jak si ho pamatovala.

Třetí důvod jí došel zpětně, když prošla chodbou a znovu přelétla očima pověšené fotografie. Obrázek tam nevisel, prosklenými dveřmi do otcovy pracovny

jej zahlédla opřený o zeď. Zklamaně vešla do jídelny. Uvědomila si, jak bláhové bylo mu ho dávat. Ta momentka byla z jiného, zmizelého života, z něž už zbyla pouze ona. V tomto domě pro ni na žádné zdi nebylo místo.

Sabina sklouzla pohledem po místnosti, otec už seděl na svém místě v čele stolu a, jak měl ve zvyku, nepozorovaně se snažil ze skleniček a příborů vytvořit na prostírání přísnou, pravoúhlou geometrii. Dělal to vždycky a všude, jeho stolek v herecké šatně vypadal před každým představením, jako by měl dnes svému pánovi posloužit vůbec poprvé. Potřeba absolutně přehledného prostoru byla lehčím projevem Martinovy obsedantně-kompulzivní poruchy, a pokud měl své lepší dny a nevyžadoval totéž po ostatních, šlo o neškodnou výstřednost.

Sabina usedla naproti němu a v duchu si vyčítala, jak moc ji osud fotografie rozladil. Dospělé děti přece nemohou čekat od rodičů, že kvůli nim vystoupí ze své komfortní zóny jenom proto, aby zahojili starou křivdu, kterou na nich spáchali. Na to jsou staří lidé příliš zaujati sami sebou.

Rozhlédla se po vkusně zařízené jídelně, kde každý předmět měl své místo. Byla v tom obsažena harmonie, kterou Martin dlouho instinktivně hledal. Máma byla živel. Byla překotná. Se stejnou vášní, s jakou v debatách skákala lidem do řeči, se vrhala do životních dobrodružství s tak nízkou mírou pudu sebezáchovy, že hraničila se sebezničením. Byla jako auto jedoucí pořád rychleji, dokud se ze světa za oknem nestane pouze spleť barev, která přestane být srozumitelná,

a tudíž důležitá. Jaký rozdíl od Věry, klidné síly, ztělesněného bezpečí.

Ke stolu se doklátíl Jáchym s neodmyslitelnou knihou. Položil ji na hluboký talíř právě ve chvíli, kdy se Věra blížila ke stolu s mísou plnou horké polévky. Otec k němu vzhlédl, zasýčel jeho jméno, což stačilo, aby se Jáchym probral ze zamyšlení a urychleně čtivo položil vedle sebe na prázdnou židli. Věra právě brala do ruky naběračku.

„Táta si zaslouží knedlíček navíc. Dostal Leara.“

Sabina to věděla. Divadelní tamtamy duní a Ota to včera přinesl domů jako zprávu zpráv. V první chvíli měla na jazyku otázku, jestli je to dodatečný dárek k narozeninám, ale pak ji spolkla. Ráda by otce popíchlala, ale nechtěla ho vyloženě rozčítit. Aby Jáchym zamaskoval, že si dál nenápadně prohlíží reprodukci jakési staré mapy v knize pod stolem, cítil povinnost alespoň bezbarvě zareagovat.

„Lear? To je skvělý.“

Načež se podíval na matku s opravdovým zájmem.

„Mami, dala bys mi víc nudlí?“

Otec si toho všiml a nedokázal skrýt popuzení.

„Lear! Ty to říkáš tónem, jako by šlo o čaj s citrónem. Tohle je Lear, Jášo, a ty bys měl jako budoucí herec vědět...“

Sabině to nedalo. Nastal čas oživit rodinný folklór. Obřadně sepnula ruce nad talířem a teatrálně se zamračila na Jáchyma.

„Chlape! Lear, to je Mount Everest herectví. A proč? Protože ti lidi musí věřit, když řekneš... Vysopti břich! Srš ohni, dešti lej! Déšť, vítr, oheň nejsou dcery mé.

Vám krutost nevyčítám, živlové! Vám nikdy království jsem nerozdal, vás dítky nenazval; vy nejste mně svou vděčnost dlužni; pročež nasyťte svou hroznou rozkoš...“

Přidala zanícená gesta a Jáchymovi klesla čelist pod tou přesvědčivou hereckou kreací, zřetelně parodující otcovu dikci. Vyšla z něj jenom horká pára a pak překvapeně vyhrkl: „Ty vole, ségra!“

Otec se na ni zamračeně zadíval a Sabina okamžitě pochopila, že odtud hrozí nebezpečí. Nechtěla absolvovat pětistou padesátou druhou debatu na téma talentu promarněného roztěkaností, nepracovitostí a touhou fetovat a kamarádit se s podezřelými lidmi. Případně o jejím tragickém, ponižujícím, ale zákonitým konci v novinách, kde opravuje tvrdě a měkké *y/i*.

Ta potyčka rovněž patřila k rodinným rituálům a odehrála se už tolikrát, že ji nikdo nemusel vyslovit, prostě oběma aktéry pocitově a v tichosti prošla. Odžili si ji jediným pohledem. Sabina pronesla až její setrvačný závěr.

„Nic neříkej, prosím tebe. Jestli chceš mluvit o herectví, dva roky na oblasti mi bohatě stačily.“

Otec míchal horkou polévku a upřeně hleděl na tři játrové knedlíčky uprostřed talíře, protože věděl, že kdyby se podíval na dceru, stoupl by mu tlak. A tak jenom zavrčel: „Nechápu, co je špatného na oblasti.“

„Co je špatného na oblasti?!“ zvolala Sabina se zadostiučiněním, neboť si znovu vzpomněla na fotku, kterou otcí dala. „No tak si vzpomeň na mámu.“

Každá chebská hospoda by ti mohla vyprávět, jakou tam udělala kariéru. Proč tys tolik spěchal do Prahy?“

Nečekala, že dostane odpověď. Nedostala ji ani nikdy předtím. Když o Learovi vyprávěl Ota, svítil jako žárovka. „Já ti řeknu, jak to vidím,“ skoro křičel. „Král Lear není žádný důstojný pán, ale nesnesitelný egocentrický stařec. Já bych chtěl, aby připomínal politika, protože je tam ta moc, možnost o něčem rozhodovat, moment, kdy v chlápku vyplave ženský prvek sebezhlížení.“

„Tak bych četl Leara já,“ dodal udýchaně.

Sabina žvýkala Věřinu skvělou svíčkou, nenápadně pozorovala otce, zjevně veskrze spokojeného se sebou samým, a přemýšlela, jestli se i v něm ještě rodí podobný přetlak. Nebylo jí jasné, jak v sobě člověk, který musí mít dévédéčka v policice pod televizí srovnaná podle abecedy i podle druhých a třetích písmen ve slovech, nalezne sílu propátrávat něco tak složitého a nejednoznačného, jako je Shakespearova postava. Sabina byla přesvědčená, že by otce poznala líp, kdyby přišla na to, jak ve skutečnosti přemýšlí o herectví.

Herectví je závazek. Je to věc, kterou nemůžete ovlivnit, je to alchymie... V divadle je možné jít nesprávnou cestou... Každá role vás nějakým způsobem přitáhne... Herec neumírá svým tělem, ale nezájmem diváků... bla bla bla. Podobně vznešeným frázím o poslání herce, které trousil v rozhovorech, nemohl věřit ani on sám.

Sabině vždycky bylo záhadou, jak v malé, exotickým jazykem uzavřené zemi vznikne shoda na počinech nezpochybnitných, kultovních, avšak vždy